

alimenta

EIX 1: Aliments amb sentit

RETORN FASE1: **DIAGNOSI**

Informe executiu

** Document provisional subjecte a modificacions*

Abril 2022
Grup Motor Aliments amb sentit

ÍNDEX DE CONTINGUTS

Context i objectiu de l'AAS.....	03
1. Anàlisi quantitativa.....	05
2. Anàlisi qualitativa.....	10
3. Mapeig.....	14
4. Context.....	16
5. Conclusions.....	19

A continuació es presenta l'informe executiu de la **Diagnosi de l'Aliments amb sentit** (ASS)

Cal recordar que aquesta actuació estava identificada per l'Impulsem (procés de reflexió i acció sobre els Centres de Serveis Socials impulsat per l'Institut Municipal de Serveis Socials de l'Ajuntament de Barcelona l'any 2016 i que té com a propòsit construir una visió de futur sobre els Centres de Serveis Socials). L'arribada de *l'Alimenta* el reorienta com a primer eix del projecte i es genera grup de treball propi format per professionals de la Direcció d'Acció Social Territorial i Comunitària, la Direcció d'Estratègia i Nous Projectes de l'IMSS, el projecte Alimenta i Càritas Diocesana de Barcelona en representació del Tercer Sector amb l'encàrrec de definir i articular criteris i circuits homogenis de prescripció de recursos alimentaris als CSS.

CONTEXT I OBJECTIU DE L'AAS

La demanda de cobertura de necessitats bàsiques és una de les principals als CSS. La resposta a aquesta demanda és fragmentada en el seu abordatge, essent la prescripció de recursos d'alimentació, una de les respostes principals.

L'AAS té com a objectiu donar una resposta més eficient, equitativa i ajustada a les necessitats reals, a través de:

- homogeneïtzar i ordenar els procediments
- establir criteris d'accés i criteris de valoració homogenis a nivell IMSS-ciutat
- establir criteris de sortida de la resposta alimentària
- garantir traçabilitat i seguiment
- avaluar l'impacte dels canvis.

L'AAS s'articula en 3 fases d'actuació:

- **DIAGNOSI:** Conèixer la realitat actual de la cobertura de necessitats bàsiques, concretament, de la resposta alimentària a la ciutat: què tenim, a qui dóna resposta, a qui prescrivim què i per què, quan prescrivim què, durant quant de temps (puntual, permanent), si s'existeixen diferències entre territoris, si existeixen canvis provocats per la pandèmia...
- **MILLORES ORGANITZATIVES:** Desenvolupar accions de millora en els processos de prescripció i seguiment
- **REPLANTEJAMENT DE RECURSOS:** Valorar la possible (re)definició de certs recursos o serveis.

Per aconseguir una resposta ferma a dit plantejament, la **fase de la diagnosi** ha plantejat tres anàlisis de gran ambició que permetran dibuixar la realitat existent:

1. **Anàlisi QUANTITATIVA** anàlisi exploratòria per copsar la demanda, els perfils sociodemogràfics de les persones ateses i l'organització de la resposta en cobertura de necessitats bàsiques -concretament en alimentació-, als CSS.
2. **Anàlisi QUALITATIVA** procés de reflexió interna per al coneixement i valoració de l'actual sistema de cobertura de necessitats bàsiques, concretament, de la resposta alimentària, de professionals que prescriuen i beneficiaris/àries dels serveis, així com de les entitats prestadores.
3. **MAPEIG D'ENTITATS** identificació i localització dels recursos d'alimentació a la ciutat de Barcelona.

Així doncs aquest informe recull la informació més significativa de les tres subfases de la diagnosi, posa sobre la taula els elements de context més significatius del moment per, finalment, ressaltar a la part final del document, les conclusions que ens han de conduir a la reflexió conjunta que delimiti i orienti la direcció per a continuar el desenvolupament del propòsit del projecte en les següents fases.

El 22 d'abril de 2022 s'ha organitzat una sessió de treball interna amb figures polítiques, gerencials i directives de l'IMSS i de l'Àrea de Serveis Socials. Les aportacions, reflexions i directrius que aquell dia es recullin s'incorporaran en el full de ruta de l'acció.

Per últim, cal recordar que l'encàrrec de l'AAS ha tingut sempre mirada de centre de serveis socials. És amb aquestes ulleres amb les quals s'ha d'interpretar la informació, dades i conclusions que hi apareixen en aquest informe. Des del grup motor de l'ASS, moltes ocasions, hem hagut de focalitzar la missió del treball i ressituar als CSS al centre del nostre estudi a fi d'avançar en el projecte.

1. ANÀLISI QUANTITATIVA

Objectiu: anàlisi exploratòria per copsar la demanda, els perfils sociodemogràfics i la resposta en cobertura de necessitats bàsiques -concretament en alimentació-, als Centres de Serveis Socials (CSS).

Univers d'anàlisi:

- Període: gener 2019 – maig 2021

A partir de l'anàlisi exploratòria realitzada es subdivideix el període d'anàlisi en 4 grans fases d'anàlisi, d'acord amb l'evolució de la pandèmia, que també coincideixen amb els canvis de comportament de les dades analitzades.

- Pre pandèmia (gener 2019 – 13 març 2020)
 - 1r estat d'alarma (14 març 2020- 21 juny 2020)
 - Post 1r estat d'alarma (22 juny 2020 – 1 octubre 2020)
 - Toc de queda i noves restriccions (octubre 2020 – maig 2021)
- Població diana: persones amb al menys 1 prescripció de recursos de cobertura de necessitats bàsiques per part de Centres de Serveis Socials durant aquest període. Focus en els recursos d'alimentació.

Agents implicats:

- Extracció dades: IMI
- Explotació i anàlisi de dades: Dept. Recerca i Coneixement

Fonts de dades:

- SIAS
- Ajuts econòmics
- Menjadors socials
- SAD

Conclusions:

1.1. EVOLUCIÓ DE LA DEMANDA

(*nota metodològica:* l'univers d'anàlisi és la 1a demanda registrada de la població atesa pels CSS que en algun moment del període d'anàlisi se li ha prescrit una recurs de cobertura de necessitats bàsiques. Per tant, no s'està realitzant una comparativa entre la demanda de cobertura de necessitats bàsiques en relació a la resta de demandes, ni tampoc entre el comportament de la demanda del conjunt de la població atesa als CSS en relació a la població amb prescripció de recursos de cobertura de necessitats bàsiques)

- El volum de demandes de cobertura de necessitats bàsiques ha experimentat un creixement sobtat amb la irrupció de la pandèmia, especialment durant els mesos del primer estat d'alarma (maig-juny 2020), quan representen el 41% del total de demandes del període; i posteriors (juliol-octubre 2020), essent el 37,4% del total. I tot i un lleu descens, ja no torna a decaure a nivells pre-pandèmia durant els mesos que dura l'anàlisi.

1.2. QUINS RECURSOS DE COBERTURA DE NECESSITATS BÀSIQUES S'HAN PRESCRIT?

Per a l'anàlisi s'han classificat els recursos de cobertura de necessitats bàsiques en els següents àmbits:

- Alimentació
- Educació
- Vestit i Higiene personal
- Accés i manteniment habitatge
- Transport
- Despeses de salut
- Lleure infantil i juvenil

- L'arribada de la pandèmia comporta una concentració de les prescripcions de recursos de cobertura de necessitats bàsiques, donant lloc a una resposta més centrada en l'alimentació en detriment de la resta d'àmbits (especialment dels recursos d'Accés i manteniment a l'Habitatge).

El volum de prescripció de recursos d'alimentació passa de 1500 prescripcions mensuals a 6000 el mes d'abril de 2020. A partir de llavors s'experimenta un lleuger descens, però torna a augmentar amb força a partir d'octubre 2020, per mantenir-se a nivells constants de 4000 recursos prescrits al mes.

Els recursos relacionats amb l'Habitatge mantenen nivells constants al voltant dels 1.000 recursos mensuals, també durant els períodes de l'Estat d'Alarma i posterior. Tot i així, a partir de Octubre de 2020 inicia una forta trajectòria ascendent que no decau fins al mes de Març de 2021.

- Específicament pels recursos d'alimentació, l'*Ajut econòmic d'Alimentació a famílies amb menors* suposa el principal recurs prescrit durant el període analitzat, representant el 39,9% del total (i arribant al 69.9% del total de recursos prescrits durant el 1r Estat d'alarma i el 56.7% en el període posterior). El segueixen *Entrega d'aliments entitats* (22,67% dels recursos d'alimentació prescrits durant el període analitzat) i l'*Ajut econòmic per l'Alimentació d'Adults* (12%).

Una dinàmica de creixement similar, però amb menor mesura, experimenten els *Ajuts econòmics per alimentació de persones adultes* i els *Àpats a domicili*. És a partir d'octubre 2020, que creix la prescripció de recursos d'entrega (*Entrega d'aliments entitats*).

1.3. COM ABORDEM LA RESPOSTA DE COBERTURA DE NECESSITATS BÀSIQUES?

Combinació d'àmbits de cobertura de necessitats bàsiques i tipologia de recursos

- Al període anterior a la pandèmia es mostra una major diversitat a l'hora de prescriure recursos de diferents àmbits per a donar resposta a la cobertura de necessitats bàsiques. Però l'arribada de la pandèmia provoca la concentració dels recursos prescrits sota una modalitat única (recursos del mateix àmbit de cobertura), donant una resposta especialment centrada en la prescripció de recursos de l'àmbit de l'Alimentació i l'Accés i manteniment de l'habitatge.
- En el període estudiant, el 61,27% dels titulars només han rebut recursos d'un dels àmbits definits, mentre que 13,9% dels titulars (9.098) han rebut recursos de més d'un àmbit de cobertura de necessitats bàsiques. En cas de combinar recursos de diferents àmbits, la combinació més freqüent és entre els àmbits de l'Alimentació i el d'Accés i manteniment de l'Habitatge.
- Els titulars que reben recursos que provenen de més d'un àmbit han rebut 4,8 recursos cadascun, un nombre 3 cops superior al del nombre de recursos que reben aquells titulars que només n'han rebut d'un sol tipus.

Com combinem la prescripció de recursos d'alimentació:

- La combinació de recursos d'alimentació de diferents tipus és poc freqüent en el període analitzat. L'arribada de la pandèmia accentua aquesta concentració de recursos en una modalitat única, especialment en la prescripció de:
 - *Ajuts econòmics per a famílies amb menors*
 - *Entrega d'aliments entitats.*

Un 85,63% dels casos les persones titulars han rebut 1 sol tipus d'ajut d'alimentació.

- En els casos en què es rep una combinació de recursos d'alimentació, les combinacions més habituals són:
 - *Ajut econòmic d'alimentació d'adults + Ajut econòmic d'alimentació de famílies amb menors*
 - *Ajut econòmic de famílies amb menors + Entrega d'aliments entitats.*
 - *Ajut econòmic alimentació per adults + Entrega d'aliments entitats.*
- Els titulars que reben recursos d'alimentació de més d'un tipus han rebut 3,3 recursos cadascun, un nombre 1,6 cops superior al del nombre de recursos que reben aquells titulars que només n'han rebut d'un sol tipus.

1.4. DISTRIBUCIÓ TERRITORIAL DELS RECURSOS D'ALIMENTACIÓ

- Abans Covid19: CSS de major complexitat socioeconòmica concentren una major prescripció de recursos d'alimentació, mentre que s'observa un índex molt baix en els CSS amb una situació socioeconòmica més benestant.
- Primer Estat d'Alarma i Post 1r Estat d'alarma: es dona un procés de polarització del la prescripció de recursos d'alimentació encara més destacat, ja que s'accentua la concentració de la prescripció dels recursos d'alimentació en els CSS de major complexitat socioeconòmica i un índex de prescripció molt baix en els CSS amb una situació socioeconòmica més folgada.
- Toc de queda i noves restriccions: s'albira un tímid retorn a la situació inicial, en què el percentatge de recursos d'alimentació que concentra cada CSS es distribueix de manera més equitativa.

Com els diferents CSS prescriuen els diferents recursos d'alimentació

- La tendència general a tot el territori és a concentrar les prescripcions en els recursos d'*Ajut econòmic per a famílies amb menors*, *Entrega d'aliments entitats*, *Menjadors socials*, i *Ajuts econòmics d'alimentació per adults*.
- Durant la fase crítica de la pandèmia es concentra sobretot en *Ajuts econòmics per a famílies amb menors*, *Ajuts econòmics d'alimentació per adults*, i augmenta lleugerament el protagonisme dels *Àpats a domicili*. Per després anar retornant a un estat similar pre-covid però amb major protagonisme de *Entrega d'aliments entitats*.

- Cal destacar el comportament diferencial de les zones on hi ha *DISA* o *CDA zona nord*, en aquests casos, a excepció del pic de la pandèmia, el recurs principalment usat acostuma és aquest.

1.5. QUI ELS HA PRESCRIT

- Amb la irrupció de la pandèmia, la UPA guanya pes com a unitat de prescripció de recursos d'alimentació.

Sempre ha tingut un paper rellevant en la prescripció dels recursos de modalitat de prestació d'entrega (*DISA, Entrega d'aliments entitats,...*) però amb al 1r Estat d'alarma es veu accentuat el seu rol prescriptor també en ajuts econòmics (*Ajut econòmic alimentació adults, ajut econòmics famílies amb menors...*).

D'altra banda, pel què fa a la prescripció de recursos de prestació de servei d'atenció directa, com els *Menjadors socials*, s'intueix un creixent protagonisme de la UPA com a agent prescriptor sobretot a partir d'octubre de 2020.

1.6. A QUI ELS HEM PRESCRIT

- Amb l'arribada de la pandèmia hi ha hagut un increment de noves persones usuàries, és a dir, de persones a les quals no s'havia atès en cap CSS amb anterioritat i que en dirigir-se als CSS se'ls ha prescrit en algun moment un recurs de cobertura de necessitats bàsiques. Aquest increment de persones ateses noves és lleugerament major pels àmbits de recursos de cobertura de necessitats bàsiques que no són d'alimentació.

Perfils sociodemogràfics de les persones titulars dels recursos d'alimentació prescrits

- Persones adultes per sobre de les persones majors de 65 anys.
- Aproximadament el 70% dels titulars de recursos d'alimentació són dones durant tot al període analitzat. Aquesta dades es correspon amb la proporció de població atesa per sexe als CSS.
- Percentatges similars entre persones de nacionalitat estrangera i espanyola. A partir del mes de maig de 2020 població estrangera supera lleugerament el 50% des la titularitat dels recursos d'alimentació prescrits..

Perfils tipus:

- El gruix dels titulars dels recursos d'alimentació el formen les dones adultes (18-64 anys) de nacionalitat estrangera, seguit de les dones de la mateixa franja d'edat però de nacionalitat espanyola.
- Els homes adults (18-64 anys) i de nacionalitat estrangera són els següent perfil més destacat. Els segueixen els homes de la mateixa franja d'edat però de nacionalitat espanyola, un perfil que minva, en termes relatius, durant els últims mesos de l'estudi.

- A partir de l'estat d'alarma, la escassa diversitat de perfils sociodemogràfics que podia haver presents a la fase anterior a la pandèmia es veu truncada i es produeix un procés de concentració dels perfils predominants entorn els perfils citats.

Que la major proporció de persones receptores dels recursos siguin dones, no vol dir que el sexe sigui un element determinant per a determinar qui rep què. De fet, ni el sexe ni la nacionalitat són, en termes generals, factors determinats en relació als àmbits de recursos de cobertura de necessitats bàsiques que s'han descrit. És l'edat és el factor sociodemogràfic més determinant, donat que existeixen recursos orientats a determinades franges.

2. ANÀLISI QUALITATIVA

Objectiu: procés de reflexió interna per al coneixement i valoració de l'actual sistema de cobertura de necessitats bàsiques, concretament, de la resposta alimentària.

Metodologia: grups focals de:

1. professionals (TS, ES, DirCSS, DirTT)
2. persones usuàries
3. entitats socials

Conclusions:

Focus: procés d'atenció a les persones ateses en la prestació de serveis alimentaris

Llegenda

Entitats

Persones usuàries

Professionals

Reflexions
conceptuals i
valors

1. L'alimentació és una necessitat bàsica que hauria d'estar coberta i garantida → dret a l'alimentació → atorgar de forma automàtica → no s'haurien d'utilitzar els centres com a mecanismes per exercir els drets.
2. Donar aliments en espècie o enviar a menjadors hauria de ser un darrer recurs i sovint és el primer → donació d'aliments en espècie mitjançant entitats i/o parròquies perquè no es té una altra cosa a oferir.
3. Manca de marc normatiu: per a qui prescriu i per a la persona beneficiària (drets i deures)
4. Prestacions: pensar en els drets i els deures de la persona beneficiària.
5. Recursos que oferim vs valors que volem treballar (ex. Menjadors socials o DISA).
6. Sistema actual assistencial i benèfic.
7. Punts de distribució plantejats més com a solució en donar sortida als excedents o recaptés d'aliments més que no pas per a respondre a les necessitats identificades.
8. Els serveis i prestacions municipals haurien d'estar gestionats per professionals (actualment en mans de voluntaris).
9. Necessitat de rejuvenir i professionalitzar al voluntariat de les entitats. Cal formació i desplegament d'accions innovadores tipus beneficis a la comunitat, col·laboracions amb escoles, etc.

Críteris atorgació| tramitació

1. Els críteris d'atorgar ajut vinculat a les necessitats d'alimentació no estan definits ni procedimentats.
2. Els barems definits per atorgar ajuda econòmica alimentària es redefeixen segons el territori i amb críteris que recauen en la valoració de cada professional.
3. La situació administrativa de la persona determina l'accés a l'ajuda econòmica vinculada a necessitats d'alimentació.
4. S'identifica que cal definir els críteris d'incompatibilitat i d'accés als recursos (unitat prescriptora, disponibilitat del recurs, directrius de cada territori, voluntat de la persona atesa,)
5. Excés de burocratització en quant a la tramitació del recurs; necessitat d'homogeneïtzar i simplificar els tràmits.
6. **Disfunció entre la informació que és demana al/la beneficiari (ex renda) i la situació actual de la persona**
7. **Alguns beneficiaris tenen la sensació que se'ls hi assigna a un recurs per la seva apariència física; ningú els hi explica els críteris d'assignació al recurs; parlen "d'enxufisme"**

Tipologia d'ajuts

1. La diversitat de recursos d'alimentació permet adaptar-se millor a les particularitats i necessitats de cada persona.
2. **La diversitat de recursos d'alimentació permet adaptar-se millor a les particularitats i necessitats de cada persona.**
3. Repartiment territorial irregular dels recursos a nivell de ciutat.
4. Necessitat d'innovació, s'estan oferint els mateixos recursos de fa 50 anys.
5. Necessitat d'avaluació continuada de la QUALITAT dels diferents recursos d'alimentació.
6. Cal garantir l'alimentació saludable en la resposta que l'Ajuntament dona (és qüestionable en els lots i punts de distribució). Productes caducats i mala praxis per part d'algunes persones ateses (venda)
7. **Cal garantir la qualitat, la diversitat alimentària**
8. Garantir la dignificació de les persones usuàries (cues de la fam).
9. Garantir la possibilitat d'elecció de productes de les persones usuàries i fer-les protagonistes del seu procés.
10. Revisar els barems econòmics: 150€ poden cobrir la necessitat alimentària d'una persona? (recol·locar)
11. Garantir la interculturalitat gastronòmica.
12. Discontinuitat de la prestació vs la necessitat d'alimentar-se els 365 dies/any.
13. La gent demana altres coses i els equips prescriuen aliments perquè les famílies puguin alliberar despesa.
14. **Potenciar la targeta moneder i unificar en únic model de**

ciutat.

15. Precarietat del servei recollides d'aliments en espècie: no sempre et donen els aliments que necessites (papilles a població adulta), alimentació poc saludable (bosses de patates fregides), aliments que les persones no saben cuinar, ...
16. Millor valorada la targeta moneder i el seguiment de tiquets que posteriorment realitza la professional del centre.

1. Caldria pensar altres recursos que ajudessin a les persones a arribar a final de mes.
2. Dependència del recurs per part de la persona beneficiària: es considera dret adquirit.
3. Si la persona pogués participar de la tria del recurs es podria resoldre, en part, la mirada assistencialista.
4. El sistema actual estigmatitza a les persones ateses; lots i rebost poc educatius.
5. Experiències noves que aporten valor: Alimenta, Marticoffe, la màgia de la cocina.
6. Tenir en compte l'impacte emocional dels diferents recursos.
7. Cal revisar molt a fons el model menjador social. Destaca, per contra, positivament el model DISA (tot i no ser la situació ideal).
8. L'alimentació saludable i sostenible l'ha d'assegurar algú més enllà de l'IMSS.

1. El sistema establert no ajuda a ser equitatiu i objectiu en els criteris d'accés (sistema estandarditzat, sí o no, variabilitat de les persones i variabilitat de l'entorn).
2. Percepció per part de les persones ateses de la manca de transparència alhora d'assignar recursos.
3. La diferència entre prestacions genera angoixa als equips professionals alhora d'assignar un recurs o un altre.
4. El fet de no poder atendre a tothom des dels serveis provoca angoixa als professionals de les entitats socials.
5. En funció de les necessitats, cal treballar una resposta idònia de la mà de les persones.
6. Canvi del perfil de persona usuària, la classe mitjana que treballa té necessitat i està col·lapsant determinats recursos.
7. Nous perfils necessitat de nous recursos i/o redifinició dels existents.

Temporalitat,
seguiment,
justificació i
renovació

1. Temporalitat de la durada de la prestació del recurs supeditada a l'arribada d'altres recursos (ex: recollida d'aliments al DISA mentre es tramita una ajuda econòmica).
2. Discontinuitat del recurs: L'alimentació és una necessitat bàsica diària i, per tant, no s'entén que determinats recursos com ara el menjador social o àpats en companyia només funcionin de dilluns a divendres, i no es doni servei els caps de setmana, festius o vacances.
3. Diferents criteris de temporalitat; cal estandarditzar-los.
4. Recursos que seran crònics (àpats en companyia).
5. Necessitat unificar criteris de temporalitat i renovació.
6. Cal fer seguiment? Qui el fa? Si es fa és per què hi ha pla de treball?
7. Saturacions d'alguns recursos: derivació no condicionada a la capacitat de donar resposta dels mateixos (aixeta oberta en les derivacions).
8. Temporalitat dels recursos alimentaris limitar-la a 3 mesos; una prestació del servei que vagi més enllà d'aquest temps afavoreix la cronificació.
9. Necessitat d'un seguiment per part dels professionals de centre (casos de 13-14 renovacions).

3. MAPEIG

Dins la fase de la diagnosi era indispensable conèixer la distribució territorial de recursos alimentaris de ciutat. S'han identificat diferents mapes i/o bases de dades d'anys anteriors que identificaven, i inclús mapificaven, els recursos però ha estat una informació que no s'ha actualitzat amb el pas del temps quedant obsoleta transcorregut un temps des de la seva creació.

L'estudi més significatiu fet els últims anys s'emmarca dins de l'Acord Ciutadà i data de 2016. Dit estudi fa una exploració dels recursos per garantir el dret a l'alimentació a Barcelona i aconsegueix, inicialment, censar 178 entitats a la ciutat de Barcelona repartides territorialment de la següent manera:

Ciutat Vella	41	23.03%
Horta Guinardó	26	14.61%
Sant Martí	24	14.04%
Gràcia	19	10.67%
Sants- Montjuïc	18	10.11%
Sarrià- Sant Gervasi	17	09.95%
Nou Barris	12	06.74%
Eixample	10	05.68%
Sant Andreu	6	03.37%
Les Corts	4	02.25%

Posteriorment, es va contactar amb la totalitat d'agents amb la demanda d'omplir un qüestionari que permetés identificar:

- A) distribució territorial dels recursos
- B) tipologia d'entitat
- C) serveis alimentaris oferts
- D) tipus d'aliments distribuïts
- E) equipaments
- F) mètodes de distribució

L'índex de resposta al qüestionari per part de les entitats social va ser baix, només el 40% de les entitats identificades inicialment van donar resposta al qüestionari enviat.

Amb aquest context, el grup motor d'AAB es planteja replicar l'exercici realitzat per l'Acord l'any 2016 afegint els següent elements de millora:

- Construir una bbdd de recursos alimentaris de ciutat que inclogui els que s'ofereixen des de l'Ajuntament de Barcelona i des de les entitats socials de la ciutat.
- Sistema i protocol d'actualització de la informació amb la finalitat de disposar sempre d'un recurs actualitzat.
- Reconvertir la bbdd en un mapa que geocalitzi els recursos i permeti classificar-los segons la variant indicada.

En aquests moments s'han aconseguit identificar 157 entitats que presten servei alimentari a la ciutat (21 menys que al 2016) amb la següent distribució territorial:

Ciutat Vella	30	19.11%
Sant Martí	23	14.65%
Sarrià- Sant Gervasi	21	13.38%
Horta- Guinardó	19	12.10%
Eixample	16	10.19%
Sants- Montjuïc	12	07.64%
Gràcia	12	07.64%
Nou Barris	11	07.11%
Sant Andreu	8	05.10%
Les Corts	5	03.18%

A partir d'aquest cens inicial d'organitzacions socials s'articularà un treball coordinat entre l'IMSS (Direcció d'estratègia i nous projectes i la Direcció de programes i recursos socials bàsics), XXDA (Xarxa pel dret a una alimentació adequada a Barcelona, Acord Ciutadà) i Projecte Alimenta que permetrà disposar del mapa actual de recursos municipals i entitats socials que donen resposta davant la necessitat alimentària.

4. CONTEXT SOCIAL

Es considera important tenir presents tres elements dins el context social actual:

a. La situació actual a nivell social i econòmic

La situació social provocada per la pandèmia, l'encariment dels subministraments i dels aliments i la situació de les persones refugiades de la guerra d'Ucraïna. Vivim en moments d'incertesa que poden condicionar la resposta pública i de les entitats socials a les necessitats alimentàries de les persones.

b. Les ajudes en espècie o monetàries i els fons europeus

El Fons Europeu d'Ajuda als més Desafavorits (**FEAD**) finança des de l'any 1987 mesures als països de la UE per proporcionar assistència material a les persones en situació de privació material severa. L'UE sempre ha contemplat mesures materials (aliments, productes d'higiene) i de recolzament social per una millor integració social. De fet, hi ha països com Dinamarca, Alemanya, Suècia i Països Baixos que no han fet assistència material amb aquests diners sinó programes d'integració social de col·lectius vulnerables, i altres països que des de la pandèmia estan donant diners directament, com França i Romania.

A Espanya el FEAD s'ha concretat en un Programa Operatiu desenvolupat pel Fons Espanyol de Garantia Agrària (FEGA). L'actual PO del FEAD (2014-2020), amb uns anys prorrogats donada la pandèmia 2021-2022, va decidir atendre únicament la necessitat alimentària, atesa únicament mitjançant la compra i distribució d'aliments. Amb una dedicació del 85% a compra aliments i un 15% a logística, aproximadament 563 milions d'euros. Alguns anys s'ha destinat una petita quantitat a les entitats que entreguen aliments per mesures d'acompanyament.

L'Estat Espanyol, mitjançant el FEGA, compra els aliments via licitació pública que després seran enviats anualment a les Organitzacions Associades de Distribució (OAD) de cada província (en el cas de Província de Barcelona són dues: la Fundació Banc dels Aliments i la Creu Roja, però a Barcelona ciutat majoritàriament Fundació Banc d'aliments). Aquestes OAD emmagatzemen els aliments a les anomenades Organitzacions Associades de Repartiment (OAR) on s'aniran a recollir. Les OAR són les entitats encarregades d'entregar els aliments a les persones (en espècie o cuinats). El 62% de les OAR són de l'Església catòlica.

És important tenir present la procedència dels aliments de les 157 entitats que donen actualment aliments en espècie (algunes aliments cuinats) o vals o targetes moneder. Cada entitat dona un percentatge diferent d'aliments provinents d'aquestes fons, els Fons FEAD poden variar entre el 0% i el 70% dels aliments que es donen. La resta prové

d'aliments que fa arribar a les entitats la Fundació Banc dels Aliments (de recollides, gran recapte, excedents alimentaris, minves...), de recollides de les pròpies entitats, de compra d'aliments, del programa de fruites i hortalisses de retirada de mercat (SERMA), de productes que es recullen al Mercabarna, etc.

Hores d'ara ens trobem davant del disseny d'un Nou Programa Operatiu 2023-2027. El nou PO queda integrat en el nou Fondo Social Europeu Plus del Ministeri d' Inclusió i el gestionaran les comunitats autònomes. Aquest Fondo Social Europeu Plus aglutina diferents fons europeus; en concret fusiona els antics "El Fondo Social Europeu (FSE) y la Iniciativa de Empleo Juvenil (IEJ); - el Fondo de Ayuda Europea para los Más Necesitados (FEAD); - el Programa Europeo de Empleo e Innovación Social - el Programa de Salud de la UE". Serà un fons per promoure la inclusió social de col·lectius vulnerables i desenvolupa mesures per a joves, l'ocupació, la bretxa digital... Així doncs, inclou les ajudes per la privació material severa (un 2% dels diners del PO), que fins ara gestionava FEAD, dins un fons anomenat PULP (programa únic de lluita contra la privació material) . La dotació pressupostària estatal serà la mateixa, de 563 milions d'€ (CCAA aportaran cofinançament del 10%)

EL Ministeri ha de fer arribar a finals d'abril de 2022 les instruccions del un nou model que vol superar l'actual model assistencial, imposar un model que dignifiqui, que empoderi a les persones, prioritzant les targetes moneder per evitar l'estigmatització de les persones, destinades a aliments, higiene, productes farmacèutics no coberts per la seguretat social i material escolar.

S'està començant a dissenyar, per part de la Generalitat, un circuit per l'assignació d'aquest recurs de la targeta moneder. La necessitat serà valorada pels serveis socials bàsics, prioritàriament (entitats com Càritas i Creu Roja també ho podran fer, sobretot en situacions de persones amb difícil accés als SS públics). Anirà acompanyat d'un pla d'atenció i acompanyament. Encara es desconeix si els fons els gestionaran els ajuntaments o es poden delegar a entitats socials. També caldrà acordar quin tipus de targeta es donarà, com s'haurà de justificar, l'import de les targetes, etc.

Aquestes targetes que es carregaran amb el diners del nou FSE plus s'hauran de complementar i coordinar amb la resta de serveis i ajudes disponibles, com les ajudes que dona l'Ajuntament (ajuts urgència, targetes moneder, els ajuts O-16...) i les ajudes d'aliments en espècie, vals o targetes que dones les entitats socials.

c. El nou projecte Foodback

El nou Centre d'aprofitament alimentari al Mercabarna. Infraestructura essencial del nou sistema de gestió de residus orgànics (fruites i hortalisses fresques). Aquest Centre té entre els seus objectius la reducció de residus orgànics i l'aprofitament alimentari, la lluita contra el malbaratament, professionalitzar el triatge i afavorir la inserció

sociolaboral i, fonamentalment, garantir la distribució dels aliments recuperats, en benefici de les persones en situació de vulnerabilitat, a través de les entitats socials.

Ja fa anys que la Fundació Banc dels Aliments està a Mercabarna i ha fet arribar fruites i hortalisses a les entitats, però ara amb aquest nou centre es podrà ampliar molt el producte que es malbarataria i que es podrà repartir a entitats socials.

Es podrà reduir el que les entitats socials donen que han comprat o recollides d'aliments que es fan a supermercats, empreses o escoles.

5. CONCLUSIONS

a. Situació actual dels recursos per la cobertura de necessitats bàsiques

(endreçat per objectius del projecte i nous aspectes destacats)

- Homogeneïtzar i ordenar els procediments
 - Excés de burocratització en la tramitació dels recursos
 - Gran diversitat d'entitats prestadores i procediments associats
- Establir criteris d'accés i de valoració homogenis
 - Criteris de prescripció no definits i valoració no homogènia
 - Sistema actual assistencial i benèfic. És l'alimentació un dret?
 - Repartiment territorial irregular dels recursos a nivell de ciutat
 - Canvis en la unitat prescriptora dels recursos arrel de la pandèmia. Qui ha de prescriure què, i quina informació necessita per fer-ho?
- Establir criteris de sortida a la resposta alimentària
 - Inexistència de criteris de temporalitat i renovació dels recursos.
 - Diferència entre recursos probablement de llarga durada (àpats a domicili/ àpats en companyia) dels puntuals (risc de cronificació a falta de criteris)
- Garantir la traçabilitat i el seguiment
 - Cal un pla de treball i un seguiment del cas darrera de tots els recursos i de tots els casos?
 - Coordinació insuficient entre serveis socials i les entitats.
- Avaluar l'impacte dels canvis
 - Manca d'anàlisi d'impacte dels recursos.
- Tipologia i qualitat dels recursos (nou aspecte destacat)
 - Concentració de les prescripcions en: *ajut econòmic alimentació per a famílies amb menors, ajut econòmic alimentació per adults, entrega d'aliments entitats.*
 - Necessitat d'innovació, s'estan oferint els mateixos recursos de fa 50 anys.
 - Personal que gestiona els recursos poc professionalitzat, gestionat majoritàriament per voluntaris. Es destaca l'envelliment del col·lectiu de voluntaris.
 - Precarietat d'alguns recursos. Manca de qualitat, diversitat d'alguns recursos.
 - Excedents alimentaris utilitzats com a solució per a cobrir necessitats bàsiques.
 - Manca de control de qualitat dels recursos existents (no gestionats des de l'Ajuntament)

b. Evolució de les tendències en la cobertura de necessitats bàsiques

- Es concep l'alimentació com un dret. (vs sistema assistencialista)
- Es detecta un empobriment de la classe mitjana que fa que augmenti el número de noves persones usuàries dels serveis socials. Famílies amb feina però sense mitjans suficients. Cal repensar les característiques dels recursos?
(Durant l'any 2021, els Centres de Serveis Socials de Barcelona van atendre un total de 97.531 persones, un 10,16 % més que al 2020, que va ser de 88.533).
- Els nous fons europeus tenen com a objectiu la inserció social de col·lectius vulnerables.
- S'evoluciona cap a un model que inclogui un pla d'atenció i acompanyament a les famílies per a garantir la inserció. Com ha de ser aquest acompanyament? En quina intensitat s'ha de fer el seguiment? En tots els casos? Quin impacte té sobre el sistema organitzatiu actual dels CSS?
- Les noves directrius polítiques europees i espanyoles busquen garantir la dignificació de les persones usuàries. El fet de possibilitar d'elecció de productes per part de les persones usuàries les fa protagonistes del seu procés d'inclusió.
- S'aposta pels recursos que dignifiquen, tot afavorint l'autonomia i l'empoderament de les persones i famílies, allunyant-se de l'estigmatització (ajuts econòmics, targetes moneder...).
- Cal treballar per la coherència del conjunt d'accions endegades des de l'administració, d'acord amb un model de ciutat.

Aquestes conclusions donen peu a la reflexió i al plantejament de diferents escenaris (de menys a més transformadors en relació al model actual) per a la redefinició de la cobertura de necessitats bàsiques i l'assoliment dels objectius plantejats pel projecte en les properes fases.